

**RESPUBLIKA MAHALLALARIDA XAVFSIZLIKNI MUSTAHKAMLASH VA
HUQUQBUZARLIKLARNING BARVAQT OLDINI OLISH TIZIMINI
RIVOJLANTIRISHDA PQ-1 QARORINING O'RNI VA AHAMIYATI**

Abdullayev Sanjar Boboismoilovich

Toshkent davlat yuridik universiteti Huquqiy tadqiqotlar oliy maktabi

Ilmiy pedagogik kadrlarni tayyorlash bo'limi, Uslubchi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.22077624>

Annotatsiya. Mazkur tezisdagi O'zbekiston Prezidentining 2026-yil 5-yanvardagi PQ-1-son qarori tahlil qilinadi. Bu hujjat mahallalarda jamoat xavfsizligini ta'minlash va huquqbuzarliklar profilaktikasini tubdan takomillashtirishga qaratilgan bo'lib, avvalgi qaror natijasida jinoyatchilikni 1,5 baravar kamaytirgan tajribani davom ettiradi. Muallif qarorning asosiy jihatlari mas'ul rahbarlarni mahallalarga shaxsan biriktirish, "Mening inspektorim" ilovasi va "E-nizoli oila" tizimi orqali raqamlashtirish, statistik shaffoflikni kuchaytirish hamda "Ijtimoiy profilaktika haftaligi" tadbirini ochildiradi. Xulosada mahallaning ijtimoiy-huquqiy xavfsizlikdagi markaziy o'rnini ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: mahalla, jamoat xavfsizligi, huquqbuzarlik profilaktikasi, ijtimoiy profilaktika, mas'ul rahbarlar, elektron nazorat, "Mening inspektorim", "E-nizoli oila".

Kirish

Jamiat taraqqiyotining muhim shartlaridan biri bu fuqarolarning tinch va xavfsiz muhitda yashashini ta'minlashdir. Mahalla o'zbek davlatchiligi va jamoat boshqaruvining o'ziga xos, tarixan sinalgan bo'g'ini bo'lib, aynan shu bo'g'inda huquqbuzarliklarning oldini olish, fuqarolar o'rtasidagi nizolarni bartaraf etish va ijtimoiy adolatni ta'minlash imkoniyatlari eng yuqori darajada mavjud. Shu sababli so'nggi yillarda davlat siyosatida mahallalarni jamoat xavfsizligini ta'minlashning asosiy tayanch nuqtasiga aylantirish yo'nalishi izchil rivojlantirilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 5-yanvarda qabul qilingan PQ-1-son qarori aynan shu yo'nalishdagi navbatdagi muhim qadam bo'ldi. Qaror mahallalarda xavfsiz muhitni yaratish bo'yicha yaxlit manzilli ishlash tizimini joriy etishga, shuningdek, ushbu ishlar uchun mas'ul rahbarlarning vazifalarini aniq belgilashga qaratilgan. 2025-yil 3-yanvardagi avvalgi PQ-1-son qaror ijrosi natijasida mahallalarda jinoyatchilikni qariyb 1,5 baravarga kamaytirishga erishilgani alohida ta'kidlanadi. Demak, yangi qaror amaliyotda o'zini oqlagan modelni davom ettirish va yanada takomillashtirishga qaratilgan mantiqiy davomdir.

Qarorning maqsad va ustuvor vazifalari

Qarorda belgilangan uch asosiy maqsad diqqatga sazovor. Birinchidan, ijtimoiy profilaktikaning samaradorligini oshirish orqali jinoyatchilikni keskin kamaytirish ustuvor vazifa etib belgilangan. Bu yondashuv jinoyatning oqibati bilan emas, balki uning sabablari bilan ishlashga urg'u berayotganini ko'rsatadi. Ikkinchidan, oila-turmush munosabatlari doirasida hamda ayollar va yoshlar tomonidan sodir etilayotgan jinoyatlarning ildizlarini ilmiy asosda tahlil qilish talab etiladi, ya'ni endilikda profilaktika ishlari tasodifiy emas, balki tadqiqotlarga tayangan holda tashkil etiladi. Uchinchidan, aholining har qanday murojaatiga tezkor javob berish tizimini yaratish orqali jamoat ishonchini mustahkamlash vazifasi qo'yilgan.

Bundan tashqari, zamonaviy axborot-kommunikatsiya va sun'iy intellekt texnologiyalarini jamoat joylaridagi huquqbuzarliklarning oldini olishga tatbiq etish, shuningdek, mas'ul idoralar faoliyati ustidan elektron nazorat tizimini joriy etish nazarda tutilgan. Bu profilaktika ishini raqamlashtirish va uni shaxsiy omillardan xoli, obyektiv nazorat tizimiga aylantirish yo'lidagi muhim qadamdir.

Shaxsiy javobgarlik tamoyili: mas'ul rahbarlarni mahallalarga biriktirish

Qarorning eng amaliy va e'tiborga molik jihatlaridan biri turli toifadagi mahallalarga aniq mas'ul shaxslarning nomma-nom biriktirilishidir. Kriminogen vaziyati og'ir mahallalarga tuman (shahar) hokimlari, prokurorlari va ichki ishlar organlari rahbarlari, besh yildan buyon "qizil" toifadagi mahallalarga Milliy gvardiya va ichki ishlar organlarining hududiy rahbarlari, uch yildan buyon "qizil" toifada qolayotgan mahallalarga huquq-tartibot ta'lim-ilmiy tashkilotlari, eng og'ir vaziyatdagi tuman va shaharlarga viloyat darajasidagi rahbarlarning birinchi o'rinbosarlari, ayollar jinoyatchiligi va nizoli oilalar salmog'i yuqori mahallalarga esa oila, sog'liqni saqlash va adliya sohalari rahbarlari biriktirilgan.

Bunday tabaqalashtirilgan yondashuvning ahamiyati shundaki, endi profilaktika ishi "umumiy" emas, balki har bir mahallaning o'ziga xos muammosiga mos ravishda tashkil etiladi.

Shu bilan birga, hokimlarning har oyda kamida ikkita murakkab mahallaga shaxsan tashrif buyurishi, natijalarni oy va chorak yakunida tanqidiy muhokama qilish majburiyati bu vazifalarni qog'ozdagi topshiriqdan real ijro jarayoniga aylantiradi.

Raqamli boshqaruv va fuqarolar ishtiroki

Qarorda nazarda tutilgan "Mening inspektorim" mobil ilovasi fuqarolarga mahalla profilaktika inspektori bilan onlayn muloqot qilish, foto, audio va video xabarlar yuborish, shuningdek, inspektor faoliyatiga baho berish imkonini beradi. Bu davlat xizmati va fuqaro o'rtasidagi masofani qisqartiruvchi, ishonchni oshiruvchi muhim vositadir. Shu bilan bir qatorda, "E-ijtimoiy profilaktika" axborot tizimining "E-nizoli oila" moduli nizoli oilalar to'g'risidagi ma'lumotlarni to'plash, tahlil qilish va sudlar bilan integratsiya qilish imkonini beradi, bu esa oilaviy zo'ravonlik va u bilan bog'liq jinoyatlarning oldini erta bosqichda olishga xizmat qiladi.

Xizmat planshetlari orqali fuqarolarning og'zaki murojaatlarini real vaqt rejimida qabul qilish tizimining joriy etilishi ham muhim yangilik hisoblanadi bu murojaatlarning "yo'qolib ketishi" yoki kechiktirilishi ehtimolini kamaytiradi va har bir murojaatning izchil monitoring qilinishini ta'minlaydi.

Qonun ustuvorligini ta'minlash va statistik shaffoflik

Qarorda alohida bo'lim jinoyatlarni hisobdan yashirish, hisobotlarga soxta ma'lumot kiritish, jinoyat ishini qo'zg'atishni asossiz rad etish kabi holatlarga qarshi qat'iy nazorat tizimini yaratishga bag'ishlangan. Bu profilaktika samaradorligi haqiqiy ko'rsatkichlar asosida baholanishini ta'minlovchi muhim kafolat bo'lib, aks holda har qanday statistik yaxshilanish faqat qog'ozda qolib ketishi mumkin edi. Bundan tashqari, aholining har qanday murojaatini so'zsiz ro'yxatga olish talabi fuqarolarning davlat organlariga bo'lgan ishonchini mustahkamlashga xizmat qiladi.

"Ijtimoiy profilaktika haftaligi": mahallaga yo'naltirilgan kompleks tadbir

Qarorga ilova qilingan Nizom orqali "Ijtimoiy profilaktika haftaligi" amaliyoti joriy etilmoqda.

Bu tadbir doirasida eng muammoli mahallalarda adliya, sog'liqni saqlash, ichki ishlar, prokuratura, ta'lim, moliya va boshqa tegishli sohalar vakillari birgalikda ishtirok etadi, aholi bilan shaxsiy qabullar tashkil etiladi, mehnat va huquqiy maslahat yarmarkalari o'tkaziladi, ishsizlarga tadbirkorlik loyihalari taklif qilinadi. Bunday kompleks yondashuvning qiymati shundaki, huquqbuzarlikning ildizida ko'pincha ishsizlik, moddiy qiyinchilik yoki huquqiy bilimsizlik kabi ijtimoiy omillar yotadi va bu tadbir aynan shu omillar bilan bevosita ishlashga mo'ljallangan.

Xulosa

PQ-1-son qaror mahalla darajasida xavfsizlikni mustahkamlashning yaxlit, ko'p bosqichli va shaxsiy javobgarlikka asoslangan tizimini shakllantirmoqda. Uning ahamiyati bir necha jihatdan namoyon bo'ladi:

birinchidan, ilgari qo'lga kiritilgan natijalar (jinoyatchilikni 1,5 baravar kamaytirish) tasdiqlangan yondashuvni yanada chuqurlashtiradi;

ikkinchidan, har bir mahallaning o'ziga xos muammosiga mos individual yondashuv joriy etiladi;

uchinchidan, raqamli texnologiyalar va fuqarolar ishtirokidagi vositalar orqali davlat-fuqaro muloqoti yangi sifat bosqichiga ko'tariladi;

to'rtinchidan, hisobotlarning shaffofligi va qonun ustuvorligini ta'minlash orqali profilaktika ishining haqiqiy natijadorligiga erishiladi.

Yakun sifatida aytish mumkinki, mazkur qaror mahallani nafaqat ijtimoiy, balki huquqiy xavfsizlikning ham markaziy bo'g'iniga aylantirish borasidagi izchil davlat siyosatining muhim bosqichi bo'lib, uning to'liq va sifatli ijrosi kelgusida mamlakatimizda jinoyatchilik darajasining yanada pasayishiga, fuqarolarning davlat organlariga bo'lgan ishonchi mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. <https://lex.uz/docs/-6445145>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Respublika mahallalarida xavfsiz muhitni yaratish yo'nalishida yaxlit manzilli ishlash tizimini joriy etishga qaratilgan qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risi"dagi Qarori. <https://www.lex.uz/uz/docs/-7973611>
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Respublika mahallalarida xavfsiz muhitni yaratish va huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olish tizimi samaradorligini yanada oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risi"dagi Qarori. <https://lex.uz/acts/-7330260>